

Jaargang 43, nummer 1,
maart 2018

Historische vereniging voor de IJsseldelta Jan van Arkel

0 100 200 300 400 500 Meter.

Inhoud

VAREN OP DE IJSSEL, LANG GELEDEN - <i>Rob Busser</i>	3
NIEUWE VISIE OP STADSZEGEL - <i>Johans Kreek</i>	11
WEDEROPBOUWRELIËF BESTOND NOG - <i>Johan Prins</i>	17
INTUSSEN - <i>Jaap van Gelderen</i>	21

Illustratie omslag:

Ilya Repin (1844-1930), Wolgaslepers, 1870-1873, uitsnede, olieverf op doek, collectie Staats Russisch Museum, St. Petersburg

De Russische schilder Ilya Repin geeft met zijn schilderij de Wolgaslepers een impressie van hoe in de middeleeuwen schepen over de ondiepe IJssel voortgetrokken zijn.

Ten geleide

Hoe werd er heel lang geleden op de IJssel gevaren en hoe zag die IJssel en het stroomgebied van die rivier er in die tijd waarschijnlijk uit? Rob Busser schrijft daarover en als 'man van de waterkant' verbaast hij zich erover dat het maritieme aspect van het ontstaan van de stad weinig aan bod komt. Wat hem betreft mag een gesprek daarover op gang komen.

Het oudste stadszegel van Kampen laat misschien wel een beetje zien dat de oriëntatie niet zozeer op dat water gericht was. Restauratie-architect Johans C.G. Kreek wijst erop dat het stadszegel merkwaardigerwijs een burcht vertoont en geen vaartuig, zoals van een aan zee gelegen stad eerder verwacht mocht worden. Zie het document op de pagina hiernaast.

We hadden het misschien kunnen weten, maar we hadden het vier en een half jaar geleden niet achterhaald. Het beeldhouwwerk dat bijna een halve eeuw in de gevel van de Oranje Nassauschool gemetseld heeft gezeten, is niet gesloopt of vergruizeld. Het bestaat nog en 'Moeder met Kind' wordt misschien weer tevoorschijn getoverd. Uit de stukken blijkt overigens dat de beeldhouwster destijds haar ontwerp de naam 'Onderwijzeres met Kind' gaf.

'Intussen' 'Jaap van Gelderen worstelde zondag 11 februari als het ware met tegenstrijdige gevoelens, gouden plakken en nare herinneringen. En met hoe onze tijd herinnerd zal worden. Hij schreef een soort dagboeknotitie.

Varen op de IJssel vóór 1200 na Chr.

Rob Busser

Kampen is ontstaan aan de IJssel, daar waar de rivier uitmondt in het open water van het toenmalige Almere.

Het is al vele malen beschreven hoe Kampen in de Hanzetijd deelneemt aan de internationale handel in Noordwest Europa en daartoe schepen uitzendt, die via het Almere en de Waddenzee naar de Noordzee en Oostzee varen en zelfs via Het Kanaal en de Atlantische Oceaan naar de Golf van Biskaje.

Maar dan zijn we al in de Hanzeperiode aangeland. Echter, voordat Kampen mee gaat doen aan de Hanzehandel, bestaat er al een nederzetting. Dat valt niet te constateren uit schriftelijke bronnen, want die zijn tot nu toe erg schaars. De tot nu toe oudste schriftelijke vermelding van Kampen dateert pas uit 1227 Archeologische opgravingen geven aan dat Kampen ouder is dan 1227

We doelen op de vondst van houten huizen en een tufstenen fundering van een klaverbladvormig koor onder de vloer van de huidige Bovenkerk. De rijke architectuur van dat koor is een aanwijzing dat de nederzetting vóór 1200 reeds van betekenis is. Het blijft echter een raadsel, waarom er over die periode nog geen geschreven bronnen met vermeldingen van Kampen gevonden zijn.

Een voor de hand liggende gedachte is dat het ontstaan van de nederzetting Kampen te danken is aan de ligging aan het water, die naast visserij, ook scheepvaart en handel mogelijk maakt.

Echter, tot rond 1200 is de IJssel nog een bescheiden rivier met vermoedelijk weinig diepgang. Dat verandert pas in de tweede helft van de 12e eeuw als stormrampen tot gevolg hebben dat het Almere, de voorloper van de Zuiderzee, een betere verbinding met de Noordzee krijgt. Daarbij spelen ook landverliezen tussen de huidige Afsluitdijk en de Waddeneilanden een rol als de Waddenzee ontstaat. De IJssel krijgt hierdoor betere mogelijkheden voor de waterafvoer. Bovenstrooms ontstaat een grotere watertoevoer als gevolg van ontbossing. Door dit alles gaat de IJssel zich een diepere bedding uitslij-